

דגל מחנה אפרים

מתורתו של רבינו משה חיים אפרים מסדילקאב זי"ע

דגל המועד

מאמר עפ"י דברי רבינו על חג הסוכות

שלא טועה או נופל לפעמים, ובקלות ניתן להידרדר אל מצודתו של היצר הרע. לעומת זאת המקבל עליו את עול מלכותו יתברך, ומבין שהגאווה והגדולה שמורות אך ורק לחי עולמים, לעולם לא יטה לבבו כי אינו סמוך ובטוח על בשר ודם, אלא על מלך מלכי המלכים השם יתברך.

רבינו מרמז עניין זה במצוות נטילת האתרוג פרי עץ הדר, בדבריו בפרשת אחרי [ד"ה ע"י אחת בשנה] כה דבריו: **איתא בספרים 'אתרוג' עם הכולל גימטריא 'תורה', עד כאן. והנה להבין זה הרמז, כי ידוע כל עיקר התורה הם 'אנכי' ו'לא יהיה לך', שהם כלל כל התורה כולה לבוא לאמונת אלוקות ויחודו יתברך שמו וצדיק באמונתו יחיה. והנה איתא [נדרים כה.]. שקולה עבודה זרה ככל התורה כולה, והמודה בה כאלו כופר בכל התורה כולה, והכופר בה כמודה בכל התורה כולה. והכל הוא לטעם הנ"ל, כי 'אנכי' שהוא אמונת אלוהות, בו תלוי כלל כל התורה כולה. והנה איתא בגמרא [שבת קה:], כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה, וכעס הוא רק ענין מגאווה, ומכל שכן כל המתגאה בוודאי כאלו עובד עבודה זרה, וכשהשם עוזר לאדם שמשתלק מן הגאווה וגבהות לבו, אז הוא כופר בעבודה זרה וממילא הוא מודה בכל התורה כולה כנ"ל. וזהו הרמז 'אתרג' שהוא ראשי תיבות א"ל ת'בואני ר'גל ג'אוה, והיינו שיסתלק מן הגאווה מכל וכל, ולכך הוא גימטריא 'תורה', היינו שאז הוא מודה בכל התורה כולה שהעיקר הוא 'אנכי' כנ"ל.**

עשן רב עולה ומיתמר מסתיר תחתיו להבות יוקדות המכלות את בתי העיר, קולות נפץ עזים נשמעים מביאים איתם הרס ומהומה רבה, מה שהיו עד לא מזמן בניינים גבוהים ומפוארים נראים עתה כעיי חורבות.

מלחמה עיקשת מתנהלת כבר שבועות אחדים, בין קבוצת המורדים בראשותו של המשנה למלך, אל מול מה שנותר מצבאו של המלך, שנשארו נאמנים לו אף בעת הזו.

לא היה מי שצפה את המרידה, אמנם היו שהמרו את חוקי המלך לעיתים, ולא בכל מקום היתה מלכותו תקפה בחוזק, אך מי פילל שיהיו מי שייצאו בעזות ליבם לעמוד כנגד מלכותו. הפלא הגדול ביותר היה העומד בראש המורדים, המשנה למלך שעמד לצידו שנים רבות ושירת בנאמנות את הממלכה, שומר על חוקיה ומתנהג לפי כל הכללים. אך בדבר אחד היה לקוי, בזמנים עברו לא ייחסו לכך חשיבות, אך כעת אין ספק שזה מה שהביא בסוף למרידתו.

גאוותו הגדולה של המשנה למלך הביאה אותו לכפור ולמרוד במלכותו של המלך, בטחונו המוחלט ברוב חוכמתו ובגודל כשרונו, גרמו לו לזלזל בדבריו של המלך, ולחשוב שביכולתו היה להאדיר את הממלכה יותר מאשר המלך עצמו, ובכך לדרדר את עצמו עד כדי מרידה במלך.

שורש כל המידות הרעות היא הגאווה, תחושת האדם בביטחונו בכוחו ומעשיו שהינו נעלה יותר מכולם, ושכל מחשבותיו צודקים ונכונים בכל מצב ובכל עניין, והרי אין מי

דגל החברותא

דין בנושאים נבחרים במשנתו של רבינו

מלך מלכי המלכים, ודאי יהיו כל מעשיו דיבוריו ומחשבותיו כפי הראוי והנכון. וכפי שרבינו מסביר בדבריו בפרשת וישלח [ד"ה א"י על דרך], זה לשונו: **"כתוב בארח חיים בסימן א' [סעיף א' בהג"ה], 'שויתי ה' לנגדי תמיד' [תהילים טז, ח] זה כלל גדול בתורה וכו', כי אינו דומה ישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ומכל שכן כשיחשוב שיושב לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ורואה במעשיו וכו', ומיד יגיע אליו היראה והכנעה'. והוא שרימז כאן 'יעקב נסע סכתה' [בראשית לג, יז] כמו לסוכות, לשון ראייה, כמו 'אבי יסכה' [בראשית יא, כט] שדרשו חז"ל [מגילה יד.]. על שם שהיתה סוכה ברוח הקודש, והוא שאמר שיעקב הלך ונסע למדריגה זאת שהיה תמיד רואה לנגד עיניו השם יתברך, ומזה זכה 'ויבן לו בית' היינו יראה כנ"ל, שמה בא לו יראה לאדם."**

ר' מאיר מגיב, כפי שאמרת והבאת מדבריו של רבינו, עניין הסוכה היא מדרגת קירבה מיוחדת ומורגשת אל הקדוש ברוך הוא, שדרכה בא לאדם יראה ואהבה אליו יתברך, בדבריו בפרשת דברים [ד"ה אלה הדברים] מאריך רבינו בעניין זה ואומר, שמידה כנגד מידה גם השם יתברך פורס את סוכת שלומו, על מי שמקרב

דוכנים רבים ממלאים את הרחוב הצר, מוכרים המכריזים בקול על מרכולתם, ואנשים העומדים ובוחרים את הסחורה, מנסים למצוא לעצמם את המהודר ביותר, יל דים גם הם נדחקים מפלסים דרך, מחפשים את דוכן הקישוטים, האתרוגים הפסולים, או הקושלעך, אווירה מיוחדת השמורה לערב חג הסוכות.

ר' אברהם ור' מאיר יוצאים יחדיו מרחוק השוק, מחזיקים בזהירות בדי' מינים המהודרים שזכו למצוא, מנצלים את הדרך עד לבית לשיחת חסידות על חג הסוכות הקרב ובא.

ר' אברהם פותח את השיחה ואומר, בתורה הקדושה נאמר טעם מצוות סוכה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" [ויקרא כג, מג], וכידוע בכל חג ומועד מתעוררים מחדש ההארות העליונות של קדושת הזמן, ועל כן זהו הזמן להתעמק ולהבין את עניין הסוכות שבהן הושיב השם יתברך את ישראל עם קרבו.

האדם אינו מתנהג בכל מקום באותה צורה ובאותן התנהגויות, במידה שבה המקום מרגיש מכובד בעיניו, כך יהיו כל תהלוכותיו ומעשיו בדרך שתואמת את המקום שבו הוא נמצא, וכשירגיש שהינו שוכן וסוכה במקום נעלה מקודש ומרומם תחת צילו של

את עצמו אליו ושואף להסתופף תחת צילו, כה דבריו: "הנה כששב בתשובה שלימה, נסתלק ממנו היצר הרע כשרואה שאין לו מקום כאן. והוא שמרמו [בראשית לג, טז] וישב עשו לדרכו שעירה', שביטל ממנו ומעליו כח הרע ויגרשהו וילך, ויעקב נסע סכותה' [שם יז], לשון הבטה והסתכלות, כמו 'אבי יסכה' [שם לג, טז], ודרשו חז"ל [מגילה יד]. על שם 'שהיתה סוכה ברוח הקודש', והיינו שמסתכל ורואה תמיד השם יתברך נגד עיניו כמו שכתוב [תהילים טז, ח] 'שויתי ה' לנגדי תמיד', ויוצא מחושך לאור שבא למדרגת אור החכמה, והחכמה תאיר פניו. 'ויבן לו בית' [בראשית שם] היינו שבונה לעצמו נשמה קדושה חדשה, כי בית היינו אשה, על דרך 'מימי לא קריתי לאשתי אשתי אלא ביתי' [שבת קיח:]. ואשה היינו נשמה, על דרך הזוהר הקדוש [תיקוני זוהר כב:]: 'אשה נאה דא נשמתא', והיינו על ידי השתדלותו במעשים טובים יכול לבנות לעצמו נשמה קדושה. גם בית רומז ליראה, על דרך 'חבל על דלית ליה דרתא, ותראעא לדרתא עביד' [שבת לא:]. והיינו שזוכה לבוא לבחינת יראה על ידי חכמה, כי 'אם אין חכמה אין יראה' [אבות פ"ג מ"יז]. והוא שמרמו 'ויבן' גימטריא

ויבונהו', על דרך דאיתא בזוהר הקדוש [ח"ג ק:]: 'וישב עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע סכותה' [בראשית לג, טז-יז], 'שעירה' זה בחינת יום הכיפורים, 'סכותה' זה בחינת סוכות, עיין שם. וזה יש לפרש גם כן 'ויבונהו' היינו בחינת סוכה שנקרא על שם הסכך שמסכך ומסבב ומקיף עליהם, 'ויבונהו' לשון בנין, כמו 'ויבן את הצלע' [שם ב, כב], היינו על דרך 'הוכן בחסד כסא' [ישעיה טז, ה], אף שהתחלת הבנין הוא בדין כנ"ל שהוא ראש השנה, מכל מקום חסד היא עיקר הבנין, והוא עיקר קיום הבנין".

ברמו נפלא מאיר רבינו בזה גם את ענין הד' מינים על אותו הדרך, וכדבריו בפרשת וילך [ד"ה ואנכי]. "מרמו כאן 'ואנכי הסתר', היינו כשתתן לב להבין שאנכי היא בהסתרה, אז 'אסתיר' על דרך 'הדסה היא אסתיר' [אסתר ב, ז], ו'הדס' מספר 'חיים' עם הכולל, והיינו שאז תוכל לאור באור פני מלך חיים, והו 'אסתיר את פני', והו סוד ראש השנה וסוכות, בתחלה 'בכסה' [תהילים פא, ד] היינו שיש הסתרה, ואחר כך בסוכה באתרוג ו'חיים', כי 'לולב' ו'הדס' שניהם מספרים 'חיים' כנ"ל, שזוכה לאור באור פני מלך חיים".

ר' מאיר מגיב, כפי שאמרת בתחילת השיחה, בימי מועד מתעוררים עלינו האורות וההשפעות העליונות של אותו הזמן, ובחג הסוכות ישנו אתערותא דלעילא על כל המשתייך לכלל ישראל, להסתופף תחת צל השכינה הקדושה ולישב בסוכתו של הקדוש ברוך הוא, וכפי מאמר הפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', וכל מי שמדבק את עצמו להיות האזרח הישראלי נשפע עליו האור העליון, וכדברי רבינו בפרשת אמור [ד"ה כל האזרח], זה לשונו: "יש לומר על דרך דאיתא בזוהר הקדוש פרשת אמור [ח"ג קג:]: וזה לשונו, 'כל מאן דאיהו מגזעא ושרשא קדישא דישראל ישבו בסוכות' תחת צלא דמהימנותא, אליעזר עבד אברהם בגין דשימש לאברהם יתיב תחות צלא דמהימנותא, וזכה למיפק מכלל ארוו לכלל ברוך, וכל מאן דיתיב תחות צלא דמהימנותא אחסין [- יורש] חירו ליה ולבנוי לעלמין, ומאן דאפיק חס ושלום אחסין גלותא חס ושלום, עיין שם. וזהו 'כל האזרח בישראל', היינו כל מי שיש בו בחינת אברהם הנקרא אזרח, על שם 'איתן האזרחי' [עיין בבא בתרא טו.], יש לו גם כן בחינת של 'ישבו בסוכות', היינו צלא דמהימנותא כנ"ל, 'ומאן דאפיק גרמיה אחסין חס ושלום גלותא' כדאיתא בזוהר הקדוש [שם] 'וישב ממנו שבי' [במדבר כא, א], היינו שנעשה מאותיות 'ישבו' אותיות 'וישב', ולטובה היא ישבו בסוכות".

יהי רצון שנזכה לדבק את נפשותינו אל הבורא יתברך שמו, ונזכה עוד בהאי שתא לישב בסוכת עורו של לויתן יחד כל ישראל בגאולת עולם, אמן.

אמרת שקיבל רבינו מקינוי הבעל שם טוב

דגל שם טוב

ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. בראשית [דברים לד, יב]. יש לפרש בזה לנעוץ סופו בתחלתו, על דרך שאמר אדוני אבי זקני זללה"ה, שם ישראל מורה על דרך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה חוזר לשורשה לאין, וכשהסתכל הקדוש ברוך הוא בבריאת האדם הנקרא ישראל, אז נתקיים העולם מאין ליש, וזהו רומז שם ישראל, היינו יש-ראל, כי הר' היא חכמה, א' דעת, ל' בינה הנרמזת במלת אין גם כן, ונתקיימו על ידי הישות של ישראל כמבואר במקום אחר [פרי' ואתחנן ד"ה וצדקה תהיה לנו, זה לשונו: כשהקדוש ברוך וברוך שמו ברא עולמו לא היה יכול העולם להיות קיים, כי הכל חזר לשורשו לאין ברוך הוא, עד שברא ישראל ונתקיים העולם... והייש שבישראל אותיות הנשארים הוא הישות של קיום העולם ונעשה יש מאין, וזהו שם ישראל, וזהו קיום העולמות שנעשה ישות מאין, ולכן ישראל הם הקיום של כל העולמות והבריאה, כי באם לאו היה הכל חוזר לקדמותו לאין, והישות שבישראל הם מקיימין היש של כל העולמות], וזהו ישראל עלה במחשבה. וזהו 'ישראל. בראשית', שעל ידי 'ישראל' שהוא מורה יש אין, שנעשה יש מאין כנ"ל, זהו 'בראשית', היינו העמדת קיום מעשה בראשית שלא יחזור לאין היא על ידי הישות של ישראל.

וגם גימטריא 'חכס', כי חיים נמשך מחכמה, על דרך 'החכמה תחיה בעליה' [קהלת ז, יב], וזהו 'ויבן', על ידי חכמה בונה בית, היינו יראה כנ"ל. 'ולמקנהו עשה סוכות', על דרך הידוע אחר שקישט עצמו יראה לקשט אחרים לקרבן לקדושה, והוא שמרמו 'ולמקנהו', היינו למדרגה תחתונה שלו שהם בסוד מקנהו, גם כן 'עשה סוכות', כמו שכתבתי לשון הבטה והסתכלות, שקירבן אל אור הקדושה העליונה. על כן כשעשה כך והו כל מגמותיו כל ימיו, וידוע 'במדה שאדם מודד מודדין לו' [סוטה פ"א מ"ז], כי כל מדה שאדם מתנהג בה מלמטה מעורר על עצמו כך מלמעלה, וינהג עמו השם ברוך הוא גם כן באותו המדה, לכך 'קרא שם המקום', היינו שממשיך שם המקום ברוך הוא כביכול גם כן 'סוכות', להיות מסתכל ומשגיח עליו תמיד בעינא פקיא לשומרו מכל דבר רע שבעולם. גם 'סוכות' הוא לשון סכך, היינו כביכול ברוך הוא וברוך שמו פורס סוכת שלום עליו, להיות עליו למגן ולמחסה כאמא על בניה, אמן כן יהי רצון".

ר' אברהם מוסיף, כפי שהארכנו עניין הסוכה היא קרבה מיוחדת להשם יתברך, להיות מסובב ומוקף בהשגחה העליונה, רבינו מסביר בזה את כל מהלך הימים הנוראים, וכדבריו בפרשת האזינו על הפסוק, 'ויסובבנהו ויבונהו יצרנהו כאישון עינו, כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף', אלו דבריו: "יש לומר דכאן מרומז ענין ראש השנה וסוכות, על דרך דאיתא בזוהר הקדוש [ח"ב קפד:]: 'שאמר ר' נהוראי סבא, כאן לית אתר למיתב שהוא מדבר אתר דדינא שריא, ובפרט בימים ששולטים דינים, עיין שם. וזה יש לפרש 'ימצאהו בארץ מדבר' דא ראש השנה יומא דדינא, 'ויסובבנהו